

פרשת ויצא - מסע הנשמה משוכתב משיעורי הרבנית אשרוב

ויצא יעקב מבאר שבע

בנות יקרות, למה יש כל כך הרבה פרשנים לתורה? למה יש שבעים פנים לתורה? התורה זה לא סתם איזה ספר, התורה זה 'מכתב אלקים'. מכתב אלקי שמלמד אותנו על כל המציאויות שקיימות בכל העולמות ובכל הליכות האדם באשר יהיה. אז יש לזה עומק בתוך עומק בתוך עומק, שבעים פנים. והרבה פרשנים, כל אחד מחבר אותנו לאן שהוא מקושר, לחלק של התורה שהנשמה שלו מקושרת אליו "ותן חלקי בתורתך".

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", אברהם התיישב בבאר שבע, וגם יעקב גר עם הוריו בבאר שבע. יצחק שלח אותו לפדן ארם לקחת לו אשה מהבנות דודה שלו. יעקב הלך לחרן ועשו שלח את הבן שלו אליפז להרוג אותו בדרך. בסוף הסתפק אליפז רק בלשדוד את יעקב מכל רכשו, עד שרוך נעל. את כל זה אנחנו יודעים רק מהמדרש. את זה התורה לא כותבת לנו. אז מה העניין של התורה להזכיר דווקא פרט שולי שהוא יצא מבאר שבע והלך חרנה?

אומר אור החיים הקדוש: **הנפש של האדם** שיוצאת מהעולם העליון נקראת יעקב! והיא נקראת כך על שום שיצר הרע כרוך בעקביה. היא יורדת לעולם כבר מסובכת, מסובכת עם יצר הרע הזה שכרוך בעקביה. **"באר שבע"** זה העולם העליון, שנקרא גם באר מים חיים. "ויצא יעקב מבאר שבע" מתאר את המסע של הנשמה שיורדת מהעולם העליון לעולם הזה.

וילך חרנה

"וילך חרנה", מה זה העולם הזה? מלא חרון אף. מלא אכזבות ותסכולים ויצה"ר ובעיות וצרות ואסונות והסתר פנים. הנה לפני שבת שמענו את האסון המזעזע שהתרחש במרוקו כשקבוצה של יהודים נסעו לקברי צדיקים, ובחזור, אחד הג'יפים, שהיה מלא נוסעים, הדרדר במורד ההרים והתנפץ על כל נוסעיו, כמו השעיר המשתלח ביום כיפור. שלא נדע מצרות. שני אבות עם הילדים שלהם, אבות לשמונה ילדים כל אחד מהם, וארבעה בחורים. 16 יתומים, אלמנות, הורים שכולים, אסון בלתי נתפס. זה חרון אף, זה העולם הזה. רובו רע מיעוטו טוב.

אתן יודעות כמה הנשמה מצטערת כשהיא יורדת לעולם הזה? כל כך קשה לה, ממרום העידונים שהיא נמצאת בהם לבוא לעולם הזה. לכל הצער הזה, לכל קטנויות הנפש האלה וגסות הרוח והחוסר התחשבות והחוסר כבוד והלשון הרע, ופה יש מלחמה וכאן יש אסון, ואין רגע בלי פגע ואין דקה בלי צעקה. ואיפה, איפה ה' בכל זה? מגילוי פנים לרדת לכזה הסתר פנים, כמה קשה! "וילך חרנה" הזה, כמה הוא קשה.

באר שבע זה גם עוד משהו. באר שבע זה התיקון של שבע המידות. אבות העולם תיקנו את השבע מידות תחתונות. לא רק אברהם, יצחק ויעקב, גם משה, אהרן, יוסף ודוד. שבעת הרועים. יעקב אבינו 63 שנה היה בבית הוריו בקודש הקודשים של יצחק ורבקה. מקום ששם כל המידות מתוקנות, והם גם עומלים לתקן את הספירות בשביל כל הדורות.

אח"כ 14 שנה למד תורה בבית מדרשם של שם ועבר, לא יצא רגע משם. התעלה והתעלה ופתאום הוא צריך לעזוב את הכל וללכת חרנה. לבית לבן הארמי.

סולם מוצב ארצה וראשו בשמים

"וישכב במקום ההוא" רש"י מסביר, 14 שנה ב'בית המדרש של שם ועבר' הוא לא שכב אף לילה כי הוא היה לומד בלילות, לומד תורה, וזאת הפעם הראשונה זה ארבע עשרה שנה, שהוא שכב לישון בלילה. ובלילה הזה הוא חולם חלום. הוא חולם ש"הנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". יעקב אבינו חולם על סולם שמקשר בין שמים לארץ. זה לא שמים לחוד וארץ לחוד, יש סולם מחבר. יש קשר בין שמים לארץ.

ודרך הסולם הזה עולים ויורדים מלאכים. אומר ה'אבן עזרא' מה זה הסולם הזה? הסולם הזה זה הנשמה. מה זה המלאכים? מלאך זה שליח. זה ידוע שמלאכים זה שליחים. המלאכים, אומר ה'אבן עזרא', זה המחשבות שנשלחות אלינו. מחשבות שנשלחות מהנפש הבהמית, מהנשמה, מהמידות הרעות או מהמידות המתוקנות. ובהתאם למחשבות האלו הנשמה שלנו עולה או יורדת. איך שאנחנו חושבים ככה יש לנו ירידה או עליה. יעקב אבינו כששכב במקום ההוא הוא לקח אבנים והקיף את הראש שלו, כנגד חיות רעות. מה זה יעזור אבנים סביב הראש נגד חיות רעות? ואת הגוף שלו אי אפשר לטרוף? רק על הראש צריך להגן? אה, הראש - שמה המחשבות. להגן על עצמנו מהמחשבות הרעות. קורה לנו אירוע, זוכרים את ה' בתוכו? זוכרים שאין מקרה? כשהיא מתייחסת אליך לא יפה כל כך, לא כזה מכבד, את זוכרת שזה משמים? שזה לא קורה לבד בגלל המידות הרעות שלה? משמים גלגלו שהיא תדבר ככה או תתנהג ככה במיוחד בשבילך. במיוחד בשביל לעורר אותך לתיקון שלך.

אם את זוכרת את זה, בזמן חרון אף, בזמן שאת כועסת, זה אומר שאת כבר מתחילה לעלות בסולם. ממשיכי הבעל שם טוב דיברו כל הזמן מהעניין של ה'העלאה'. כשאת זוכרת שהיא שליחה של ה' את כבר מתחילה את ה'העלאה', את מתחילה לעלות בסולם. אח"כ, השלב הבא של לעלות בסולם זה ללמד כף זכות. כי יכול להיות שאת זוכרת שזה משמים והיא שליחה, אבל אומרת לעצמך זו שליחה רעה, "מגלגלים חובה על ידי חייב". היא חייבת, היא עושה דברים רעים, לכן מגלגלים על ידה לעשות דברים כאלה לא יפים ולא נעימים ולא מתוקנים. וכאן נעצרת העליה שלך, כאן את מפסיקה לעלות בסולם, ואולי אפילו מתחילה לרדת. כי את נדבקת במחשבות הרעות. המחשבות הרעות זה המלאכים היורדים.

מלאכים עולים ויורדים

איך את נדבקת במלאכים העולים? גם ע"י עבודת המחשבה. את קודם כל נזכרת שאין סתם בעולם, אין סתם. הכל מדויק על המילימטר. מי שנראה לו שהעולם הזה הפקר, ואין דין ואין דין, זה הכל רק הסתר פנים. "מלך העולם" נעלם מאיתנו, אנחנו לא רואים אותו, זה נקרא 'הסתר פנים'. נראה כאילו אין פה 'מלך העולם'. אז בשלב הראשון אנחנו ממליכות אותו. אתה כן פה ואתה מולך, ואתה שלחת לי את כל הסיטואציה הזאת. הבנת את זה - כבר עליה. הנשמה עולה, ה' מתחיל להתגלות. אבל יש כאן אבן נגף כי את רואה את הכל רע, ואצל הקב"ה אין רע. הוא כולו טוב ומכוון רק לטובתנו. הרע הזה שאת רואה הוא זה "מלאכי אלקים יורדים בו", את מתחילה לרדת, כי את בקרונית של המחשבות הרעות.

חושבים רע מתחילים לרדת. אז מה עושים? נדבקים במלאכים העולים - מהפכים את המחשבה, מהפכים את הרע לטוב. להפך את הרע לטוב זה עבודה ענקית, ענקית, ענקית. זה כל עבודת הבירור שלנו פה בעולם הזה. לברר את ניצוצות הקדושה מהפסולת. העולם מלא מטוב ורע, וגם העולם הפנימי שלנו מלא מטוב ורע. **כל רע שאנחנו מוציאים מהעולם הפנימי ומכניסים במקומו טוב - מכה גלים ומהדהד גם בעולם החיצוני.** אנחנו עולות בסולם. הנשמה עולה. איך אנחנו מהפכים את המחשבה מרע לטוב? אנחנו פגועות הרי, מאד פגועות, מאד כועסות. כי עשו לנו כל מיני דברים... עכשיו העבודה ללמד כף זכות, למתק את המחשבות האלה, להפוך אותן לאמצעי לעליה. הביאו לי חומר גלם - מחשבה. המחשבה הזאת היא כמו קרונית. אני חושבת רע אז בקרונית היורדת, אני מתאמצת ללמד כף זכות, אוטומאטית אני עוברת לקרונית העולה. אני גורמת לעליה גדולה לנשמה שלי ולכל העולם.

מתאמצות למצוא מה אנחנו יכולות ללמד כף זכות. זה אינטרס שלנו, כי אנחנו רוצות לצאת מהחרון אף הזה, רוצות להגיע לבאר שבע, לבאר שכל הצאן שותה ממנו, "ישראל עמו וצאן מרעיתו". הבאר שכל הנשמות שותות ממנו, היא נמצאת בשמיים, כי היא שמיימית, היא עילאית. איך מטהרים מים? מרתיחים אותם, המים הופכים אדים והפסולת נשארת למטה. פסולת לא עולה למעלה, בשמים אין פסולת. זה מטהר, טהור. כשאנחנו משאירות את הפסולת למטה אנחנו עולות. זה הדרך לעלות להשאיר את הפסולת למטה. אבל צריך בשביל זה להתאמץ קצת. אז היא אולי דברה לא יפה הזאת שנפגענו ממנה, אבל היא לא התכוונה לפגוע, נכון? היא לא התכוונה. גם לנו זה קורה שאנחנו פוגעות בלי להתכוון. רק פעם אחת זה קרה לנו? גם היא לא שמה לב שאיך שהיא מדברת זה פוגע. היא לא שמה לב שההתנהגות שלה פוגעת.

בואי נהיה כנות, היו גם פעמים אחרות? היו פעמים שהיא כן דיברה אלייך יפה וכן ניסתה לשמח אותך? תנסי רגע להזכר בהן. תעלי אותם רגע מול העיניים. אז עכשיו קרה לה משהו, משמים דאגו שזה יגיע אליך, יש סיבה כי אין סתם. הכל מדויק. אולי קרה לה משהו, ואולי משהו בך גרם לזה? בוא נראה איך משהו בנו גרם לזה?

זה השלב הבא של העליה בסולם. אבל על השלב של הלימוד כף זכות צריך לעבוד עד שמרגישים שהלב מרוכך. שהצלחנו למתק. שירד לנו ה'ראמה' מהלב. מבטיחה לכן שכשעושים את זה החיים מתחילים להיות יפים, טובים, מתוקים.

רבי עקיבא

מה היה עם רבי עקיבא? רבי עקיבא היה עני והוצרך לכתת רגליו ולהשתכר כדי להביא טרף לבני ביתו. הוא הלך להיות רועה צאן אצל אחד מעשירי העשירים של ירושלים - יש אומרים שזה היה הורקנוס אבא של רבי אליעזר בן הורקנוס, יש אומרים שזה היה כלבא שבוע, ויש עוד גרסאות.

אחרי 3 שנים של עבודה הוא ביקש מהבעל בית, לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני. אמר לו "אין לי מעות". מה זה אין לך כסף? אתה אחד מעשירי עולם אומר לי אין לי כסף? מה זה הסיפורים האלה? אבל הוא לא אמר לו את זה, במקום הוא אמר טוב אז "תן לי פירות". אמר לו "אין לי". מה זה אין לי פירות? אני רועה את הצאן שלך, אני רואה את כל הדונמים עצי פרי שלך, מה אתה אומר אין לי פירות?! אבל הוא לא אמר לו את זה, במקום זה וא אמר לו "תן לי קרקע", אמר לו "אין לי". מה אין לי? אתה יושב פה על דונמים קרקע, האחוז, המטעים, השדות, מה אין לי קרקע?! אבל הוא לא אמר לו את זה, במקום זה הוא אמר לו, טוב אז "תן לי בהמות", ענה לו "אין לי". מה אין לי? אז מה אני רועה כל היום באחו, קישואים?! אבל הוא לא אמר לו את זה, במקום זה אמר לו "תן לי כרים וכסתות", וכרגיל הוא אמר "אין לי". לך תתווכח עם רמאים, הלך לביתו בפחי נפש.

אחרי החגים, לקח בעל הבית את שכרו של רבי עקיבא בידו, ועוד שלשה חמורים עמוסי כל טוב. אחד עמוס במיני מאכל ואחד במיני משקה ואחד של מיני מגדים, והלך לביתו של רבי עקיבא. אחרי שאכלו ושתו ונתן לו שכרו, הוא התחיל לתחקר אותו. תגיד לי כשאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות, מה חשבת? מה אתן חושבות בנות, מה כבר אפשר לחשוב על עשיר מליארדר שכשהוא צריך לשלם לך אחרי שלש שנים אתה עובד אצלו חינם, הוא אומר לך "אין לי כסף"?! רבי עקיבא לימד כף זכות הוא חשב "שמא סחורה בזול נזדמנה לך ולקחת בהן". אולי פתאום נפלה לך עסקה של הלייף, אתה יכול לקנות בזול, במזומן, ואחרי זה להרוויח לשנים, אז השקעת את כל המזומן שלך בעסקה הזאת. איזה לימוד כף זכות, לא? ממש מתאמץ לחפש עליו איזו כף זכות, ובוחר להאמין בה.

התחקיר ממשיך "ובשעה שאמרת לי 'תן לי בהמה' ואמרתי 'אין לי בהמה' מה חשבת? "אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים". מי כמו רבי עקיבא, שהיה רועה הצאן שלו, יודע כמה בהמות יש לו. והוא מתעלם ממה שהוא רואה וחושב, אולי מה שאני רואה זה בעצם לא שלו עכשיו, הוא השכיר את זה לאחרים, כמו שמשכירים רכבים הוא השכיר בהמות. כל השחיטות, כל החלב, הגז, הולך לאחרים.

שואל בעל הבית "בשעה שאמרת לי 'תן לי קרקע' ואמרתי לך 'אין לי קרקע' מה חשבת?" ענה לו רבי עקיבא "אמרתי, שמא מוחכרת ביד אחרים היא". רבי עקיבא רואה את כל הקרקעות הרבות של בעל הבית שלו, אבל הוא מלמד עליו כף זכות - אולי הוא השכיר אותן. כמו שאנחנו משכירים דירה אפשר גם להשכיר קרקע.

בעל הבית לא מאמין איזה עובד היה לו, איזה מידות תרומיות. הוא ממשיך לשאול "ובשעה שאמרתי לך 'אין לי פירות' מה חשבת? אמרתי שמא אינן מעושרות. תחשבו, אם צריך לשלם לו בפירות שכר של 3 שנים, כמה פירות צריך לעשר? נגיד כל חודש הוא משתכר שכר מינימום 5000 ש"ח, תכפילו ב-36 חודש, שזה 3 שנים, כמה יוצא? 180,000 ש"ח. אם הוא צריך לתת לו פירות בשווי של 180 אלף ש"ח. זה דונמים על דונמים של פירות. אם זה על העצים הוא לא עישר אותם עדיין, עד שהוא יקטוף ויעשר אותם יעבור מלא זמן. לא יכול ברגע לשלם לו. כמה בן אדם מתאמץ ללמד כף זכות, מתאמץ לעלות בסולם. להיות בקרונות העולות. ומכאן התחילה העליה שלו, שהוא מתחיל להקדיש את חייו לתורה ולהיות התנא הגדול בענקים, שממנו ומתלמידיו יצאה תורה לעולם.

ולבסוף, שואל בעל הבית "ובשעה שאמרתי לך אין לי 'כרים וכסתות' מה חשבת? ענה לו רבי עקיבא "אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים". בזמן שבית המקדש היה קיים היו מעלים לביהמ"ק כל מיני מתנות ותרומות ונדבות וקרבתות. הגמרא מספרת על רבי חנינא בן דוסא שהיה מאד עני אז הוא העלה אבן לבית המקדש. אז זה היה מקובל. רבי עקיבא, עדיין מנסה בכל כוחו ללמד כף זכות, הרי בעל הבית שלי לא ידע שבדיוק היום אני אבקש ממנו את המשכורת שלי שאני רוצה ללכת הביתה, הוא הקדיש את נכסיו לביהמ"ק, חשב שיש לו עוד זמן לשלם לי.

נשבע לו בעל הבית "העבודה, כך היה. הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חברי בדרום התירו לי כל נדרי, ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות". אותו על בית רצה לראות את הבן שלו עוסק בתורה. הוא לא שיתף פעולה, אמר, טוב את הירושה שלי אני לא נותן לו, אני מקדיש את כל הנכסים שלי לבית המקדש. אחרי זה הרבנים בדרום, הצליחו למצוא לי פתח להתיר את הנדר והנכסים חזרו אלי ובאתי לשלם לך.

רבי עקיבא הפסיד כסף מזה שהתאמץ ללמד כף זכות? ההיפך, את הכסף שלו הוא קיבל, וקיבל עוד 3 חמורים עם מתנות, וזה רק מבעל הבית. משמים גם התחילה כל העליה המטאורית שלו. וזכה להתחתן עם בת של אחד מעשירי הדור, שהיא הפכה אותו להיות תנא, כי היא שלחה אותו ללמוד תורה וויתרה עליו במסירות נפש 24 שנה. ממנו אנחנו צריכות ללמוד מה זה לימוד כף זכות. עד כמה כדאי להתעסק בזה, אפילו שלעניינים נראה אחרת לגמרי. ככה עולים בסולם. המחשבות הטובות מעלות אותנו. להוציא יקר מזולל. היצה"ר זולל לנו את כל הזכויות, את כל התודעה.

משחיר הכל. לוקחים את המחשבה והופכים אותה לטוב - זה מוציא יקר מזולל. אנחנו טסות לשמים, בטיסה. עולות בסולם.

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי

שלב הבא של לעלות בסולם זה לחשוב - למה ה' שלח לי את כל הסיפור הזה? המקרה הזה נשלח אלי משמים. ה' נם פה, גם במקרה הזה, הוא לא סתם קרה לי. מה יש בי, שגורם שיבוא אלי העניין הזה? הזולת, שמה בחוץ, זה המראה שלי. אם משהו עוקץ אותי בחוץ, זה רק כדי שאני אדע ואבין ואכיר מה אני צריכה בפנים לתקן. בפנים אני לא רואה, נכון? כי "אין אדם רואה נגעי עצמו", לא יכולה לראות על עצמי, זה מדכא אותי, עושה לי יאוש. זה מוריד לי את כל הביטחון העצמי, אז אני לא שווה כלום? מה יצא ממני? אין לי סיכוי.

טוב, אז אני מראה לך בחוץ. אני מביא לך מקרה עד אלייך. נראה לך שהיא הלא בסדר, נראה לך שחור. אם תרצי לעלות בסולם, להוציא יקר מזולל, תביני שכאן יש לך מה לתקן. אני עדיין אוהב אותך אותו דבר אבל את צריכה ללמוד לעלות בסולם. תתקני אצלך והופ, את טסה למעלה, ובחוץ לא תראי את זה יותר.

כשיעקב רואה את כל הדברים האלה הוא אומר "אכן יש י-ה-ו-ה במקום הזה ואנכי לא ידעתי!". מה זה לא ידעתי? לא ידעת שמלא כל הארץ כבודו? חשבת שיש מקום פנוי ממנו? מה חשבת? חשבת שהקדושה זה בשמיים, זה בבית מדרש של שם ועבר, זה בבית הורי. זה רק כשנותנים צדקה או עושים הפרשת חלה או טובלים או מדליקים נרות... עכשיו אני רואה שבכל מקום, ובכל דבר, ובכל מקרה שקורה לכל אחד - יש אלוקות. פה בארץ, בכל הגשמיות הזאת והחרון אף הזה והיצה"ר הזה, פה מתגלה אלוקות. אני הכלי לגלות אותה, כשאני מעלה הכל למעלה במחשבה שלי - אני הכלי לגילוי אלוקות. זה מה שחב"ד אומרים "נתאוה הקב"ה לעשות לו דירה בתחתונים". אני רוצה שתגלו אותי בכל ההסתר הזה, כי כשאתם תזרקו את כל הפסולת הזאת מהנשמה תטוסו למעלה, ותחברו שמים וארץ.

לכן יעקב אבינו הוא זה שתיקן תפילת ערבית. תפילת ערבית זה בלילה, בחושך. תפילת ערבית מגלה שגם בתוך החושך, "אפילו בהסתרה שבתוך הסתרה" - "גם שם ודאי, נמצא ה' יתברך". זה הנשמה של כל יהודי שיורדת לעולם הזה ויצה"ר כרוך בעקביה. ליעקב אבינו הראו בחלום שאת כל ענייני העולם הזה ניתן להעלות לה' ית'. 12 שבטי יה, צדיקים וקדושים איפה העמיד יעקב? במקום הכי נמוך, בטומאה הכי גדולה, בבית לבן. את היסודות מתחילים לבנות מלמטה. יעקב צריך לתקן את כל ענייני הרשות. להעלות את כולם לקדושה, שכולם יהיו לשם שמיים.

"והנה ה' ניצב עליו" ה' ניצב שם, בסולם. רש"י כותב - לשומרו. יש סייעתא דשמיא, אתה לא פה לבד, אני פה לידך. הקב"ה אומר ליעקב - אתה תתקן את תיקון העולם מתוך כל ענייני העולם הזה, ואני פה עוזר לך. 77 או 80 שנה היית רק בקודש, תיקנת את כל התיקונים על ידי לימוד תורה ועבודת הקודש, עכשיו תתחיל לתקן בעולם העשייה. עולם עשייה זה ספירת מלכות, "לתקן עולם במלכות שדי", זה מה שאנחנו מתפללים כל יום. זה התיקון השלם. **"הנה אנכי עמך ושמתוך בכל אשר תלך"** בואי נשמה יקרה אני איתך, את לא לבד, אל תפחדי, לאן שתלכי בתוך כל הסבך הקשה הזה, אני איתך. אם תתאמצי לגלות אותי תראי שאני שומר עלייך. הבא להטהר - מסייעין לו.

הרי כתוב שכשיעקב יצא חרנה, הגיע עד חרן, פתאום אמר לעצמו **"אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי?"** נתן דעתו וקפצה לו הדרך. בדרך נס חזר למקום שהתפללו בו אבותיו. מה זה היה המקום הזה? זה היה מקום המקדש, הר המוריה, היכן שנעקד יצחק ובנה אברהם מזבח, והמקום בו נוצר אדם הראשון ובנה בו מזבח לה' וממנו נוצר העולם. שואלים המפרשים, למה היה צריך קפיצת הדרך ונס כזה? שה' היה מזכיר לו מראש

לפני שהוא הולך לחרן. עונים - **כיוון שלא נתן דעתו**. ברגע שנתן דעתו - מיד קפצה לו הדרך, מיד נהייתה לו סייעתא דשמיא. **הסיפור שלנו פה - לתת את הדעת**. לתקן את הדעת, את המחשבות. את הסולם ניצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו.